

УДК 94(477.86): 738

Баран Романна Романівна

завідувачка відділу кераміки,
Національний музей народного мистецтва
Гуцульщини та Покуття
імені Й. Кобринського
(Коломия, Україна)
efimova.2244@gmail.com

Каркадим Катерина Георгіївна

Заслужена діячка мистецтв України,
завідувачка відділу художньої обробки дерева,
Національний музей народного мистецтва
Гуцульщини та Покуття
імені Й. Кобринського
(Коломия, Україна)
sofoga@ukr.net

Romanna R. Baran

Head of the Department of Ceramics,
Yosafat Kobrynskyi
National Museum of the Folk Art
Of Gutsulshchyna and Pokuttya
(Kolomyia, Ukraine)

Kateryna H. Karkadym

Honoured Worker of Art of Ukraine,
Head of the Department of Artistic Woodworking,
Yosafat Kobrynskyi
National Museum of the Folk Art
Of Gutsulshchyna and Pokuttya
(Kolomyia, Ukraine)

ВІХИ БУТТЯ**MILESTONES OF EXISTENCE****Анотація**

Авторами подається матеріал про історію створення колишнього Народного дому в Коломиї та його трансформацію в один із найвідоміших музеїв України. У статті розглядається діяльність Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського в контексті розвитку українського музейництва ХХ століття, опрацьованого до 90-ліття Музею. Зосереджено увагу на ролі творчих особистостей і провідних науковців, які впливали на формування сучасного життя Музею.

Ключові слова: музей, народне мистецтво, ремесла, особистості, традиції, експозиція, розвиток, дослідники.

Summary

The authors present the material about the history of foundation of the former People's House in Kolomyia and its transformation into one of the most famous museums in Ukraine. In this article, the activities of Y. Kobrynskyi National Museum of Hutsulshchyna and Pokuttya Folk Art are considered in the context of development of Ukrainian museum work of the 20th century, which is studied to the 90th anniversary of the Museum. The focus is on the creative personalities and leading scholars' role, those who affected the formation of the Museum's life nowadays.

Key words: museum, folk art, crafts, personalities, traditions, exhibition, development, researchers.

Музейне життя Галичини бере свій початок із ХІХ ст., майже одночасно зі становленням і розвитком музейництва в культурно-просвітницькому житті європейських країн.

Із сер. ХІХ ст. завдяки зусиллям вчених-патріотів і числених ентузіастів-збирачів досліджувалися побут і традиційна культура населення Галицьких Карпат. У процесі всебічного вивчення народознавства та етнографічних матеріалів на території Галичини відповідно формувалися різноманітні колекції.

Музей був заснований у листопаді 1926 р. у приміщенні колишнього Народного дому (Інститут "Руський Народний Дім"), збудованого в 1896–1902 рр. на кошти прогресивної громадськості Коломиї та навколишніх сіл під керівництвом відомого в Галичині громадського діяча, просвітителя, священика Йосафата Миколайовича Кобринського (1818–1901).

“Його заповітною мрією було побудувати такий Дім, де б могли розміститися всі українські товариства Коломиї, а головню, бурса для бідної української молоді, яка б виховувалась в народному дусі, мала змогу відвідувати промислові школи і здобувати певне ремесло. За задумом о. Й. Кобринського, тут же мали би міститися бібліотека та музей”, – згадував відомий коломийський видавець кін. ХІХ ст. М. Білоус¹. У історичному аспекті становлення Музею та формування його колекції відбувалося у період доволі непростих політичних протистоянь європейських держав кін. ХІХ ст. в Галичині.

Засновником і багаторічним директором Музею був Володимир Васильович Кобринський (1873–1958), залізничник за фахом, палкий шанувальник та збирач творів народного мистецтва. У своєму виступі на відкритті експозиції Музею 1 січня 1935 р. він підкреслив: “Музей – се історія, що наглядно говорить про культурну вартість даного народу. Музей – се правдиве зеркало культури і мистецтва, се живий образ розвою і поривів та переживань народу”².

Під назвою “Український народний музей ім. о. Йосафата Кобринського” з 1926 р. Музей працював на громадських засадах. У 1930-х рр. він став одним із перших обласних українських музеїв у Галичині, який дав поштовх до розвитку музейництва у всій Західній Україні. Після входження в 1939 р. західноукраїнських земель до складу УРСР Музей одержав статус державної установи та зазнав неодноразових перевірок радянських ідеологів. За постановою Ради народних комісарів УРСР за № 268 від 27.02.1945 Музей перейшов у систему Комітету у справах мистецтв при РНК УРСР та отримав назву “Державний музей народного мистецтва Гуцульщини”³. Після проведених у 1945–1948 рр. “чисток” фондів з них конфіскували низку т. зв. “непрофільних” і “політично-шкідливих експонатів”.

Із 1992 р. Музей перейменували в Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Йосафата Кобринського, до структури якого входять філіали: Музей писанкового розпису (1987), Косівський музей народного мистецтва та побуту Гуцульщини (1970) і Яремчанський музей етнографії та екології Карпатського краю (2007). Нині кількість відвідувачів наших музеїв сягнула понад 160 тис. Серед них – багато іноземних туристів з-понад 50 країн світу. За вагомий внесок у розвиток музейної справи, вивчення, збереження та популяризацію традиційного мистецтва Карпатського регіону, активну міжнародну та просвітницьку діяльність 20 жовтня 2009 р. Указом Президента України Віктора Ющенка № 837 / 2009 Коломийському музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського надано статус Національного.

Понад 90 років Музей розташовується, як уже зазначалося, у приміщенні колишнього Народного дому. Історія нашого Музею не обмежується діяльністю Володимира Кобринського – унікальної особистості, засновника та першого директора установи. Дослідженням його значного вкладу в історію української культури займалися Л. Кречковський, О. Кратюк, О. Рибалко, П. Арсенич, І. Білинкевич, Л. Мельник, К. Каркадим, М. Васильчук, Р. Баран, Я. Ткачук, Б. Ткачук.

Поряд із цією знаковою постаттю для усього галицького музейництва першої пол. ХХ ст. пліч-о-пліч працювали патріотично налаштовані українці. Ентузіасти своєї справи, вони щиро пропагували українську національну культуру.

Авторам цієї статті дуже поталанило в житті: доля подарувала можливість певний час працювати в нашому Музеї з людьми, яких нині називаємо старшою генерацією української інтелігенції. Метою розвідки є простеження генези творення і розвитку Музею та діяльності всіх тих, хто долучився до цього процесу.

Над творенням Музею працювали цілі покоління самовідданих людей, про яких, на жаль, залишилося не так вже й багатого спогадів. У 1950–1960-х рр. робота музейних науковців була непростюю. Традиційне народне мистецтво оцінювалося в той час як щось із далекого минулого, геть неактуальне. Ігнорувалася роль народних традицій, творчість народних майстрів трактувалася як консервативне явище.

В історії вивчення діяльності народних майстрів уже у післявоєнний період виділяються окремі етапи. Всі вони обумовлені історико-соціальними умовами, досягненнями в розвитку науки про народне мистецтво. Працівники музею наполегливо пропагували наукову цінність зібраних колекцій, поповнювали їх, намагаючись зробити все, щоб народні майстри повірили в силу свого мистецтва. З часом у публікаціях все частіше висвітлювалися питання значення творчості народних майстрів. Вони отримували суспільну, економічну і правову підтримку. Із 1970-х рр. народні ремесла набували все більшого визнання та громадської підтримки. Настав час комплексного поглибленого вивчення творчості народних майстрів у окремих осередках, районах, селах, організованих промислах, надомництві. Особлива увага зосереджувалася на вивченні творчості найкращих майстрів окремих сіл і родинних династій. Скільки радісних митей приносили зустрічі з майстрами, чийми руками були створені справжні шедеври! Результатом такої роботи та багатьох експедицій науковців Музею стали вже легендарні виставки творчості родини Шкрібляків у Музеї в 1970 р., опісля – у Львівському етнографічному музеї (1971), та виставки відомих династій косівських гончарів у 1970-х рр.

Неоціненну, величезну роботу жертвовно виконували всі працівники Музею. Тут буде слушною думка львівського музейника М. Косіва, що: “...не є таємницею, що у музеях на посаді наукових працівників упродовж тривалого часу тримаються люди двох категорій: ті, які мало що вміють і можуть, зате вважають, що їхня невисока кваліфікованість і мала працездатність виправдовуються такою ж мізерною платнею, або ж талановиті “безсеребренники” – люди одержимі, фанатично віддані музейній праці та культурі рідного краю. На тих, других, трималося і тримається вітчизняне музейництво”⁴. Доли цих людей є яскравим прикладом непростого виживання в умовах кількох політичних режимів

1 Білоус М. Йосафат Кобринський, его житие и дела. – Коломия, 1901. – С. 5–11.

2 Архів Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського (далі – НМНМГП ім. Й. Кобринського). – Ф. 2. – Оп. 6. Державний Музей Народного Мистецтва Гуцульщини в Коломиї. – Спр. 92. – Арк. 2.

3 Архів НМНМГП ім. Й. Кобринського. – Ф. 3. Володимир Кобринський. – Оп. 2. – Спр. 1. Рукопис статті В. Кобринського “Про музейництво загалом, про наших предків слав’ян в Карпатах та про пам’ятки про них”. – Арк. 1.

4 Косів М. Вірність покликанню краєзнавця (з досвіду музейної роботи) // Народна творчість та етнографія. – 1989. – № 1. – С. 69

– польського, німецького, радянського. Сповненими страху й невпевненості в завтрашньому дні були роки радянського тоталітаризму, часи репресій і переслідувань національно свідомої частини українського народу. Нині ми згадуємо про певне коло тих осіб, які починали працювати ще із В. Кобринським, але вже після Другої світової війни. Директорами музею після В. Кобринського були: Юліан Ковалів (1952–1953), Володимир Михайлюк (1953–1955), Стефанія Кушнірук (1955–1965), Ольга Кратюк (1965–1992), а з 1992 р. – Ярослава Ткачук.

У повоєнні роки в Музеї працювали люди з великим життєвим досвідом, небайдужі до національної культури. Вони старанно укомплектували колекції творів, достеменно вивчали їх та були щирими охоронцями безцінних народних надбань. Розвиток музейної справи в радянській час був поставлений на державну основу, зростав штат музейних працівників. У історії Музею були різні періоди. Він належав до установ Міністерства культури, тому основна увага в роботі приділялася суто профільній музейній діяльності: побудові тематичних виставок, проведенню екскурсій та консультацій, поповненню фондів зібрань, охороні та зберіганню експонатів. Тривалий час тут працювали тоді ще молоді наукові працівники – Любомир Кречковський (із 1946 р.), Ірина Матасяк (із 1945 р.), Мирослава Дудяк-Сахро (з 1945 р.), Марія Михалевська (з 1944 р.), Ганна Пудик (із 1946 р.), Мар'ян Глова (з 1946 р.). Це були інтелігенти та альтруїсти, праця яких вирізнялася обов'язковістю і відповідальністю, хоч освіта деяких співробітників не завжди відповідала посадам, які вони обіймали. У той період культурно-освітню та науково-дослідницьку роботу проводили всі науковці. Упродовж дня вони могли змінювати наукову роботу на екскурсійну чи навіть господарсько-технічну.

Хочемо згадати й прізвища маловідомих колишніх наукових працівників, які працювали в музеї в 1950–1960 рр. – це Іван Чернявський, Анатоль Лабій, Ярослав Тимчук, Іван Чукур. В архівах Музею частково збереглися матеріали про їхню недовгу, але сумлінну роботу. Апелюючи до фактів, бачимо, скільки зусиль, іноді незримих, було докладено нашими директорами й колегами до розвитку та становленні Музею. В межах статті ми тільки робимо акценти на деяких митях із життя музейників.

КУШНІРУК СТЕФАНІЯ (1916 – ?) – директорка Музею в 1955–1965 рр.

Закінчила Херсонський педагогічний інститут (історичний, економічний факультети). До 1955 р. працювала заступником директора з наукової частини Івано-Франківського краєзнавчого музею, в 1955–1965 рр. обіймала посаду директора Музею.

Необхідно підкреслити, що саме за керування С. Кушнірук закладом здійснилася давня мрія нашого першого директора В. Кобринського – передача на баланс Музею всієї будівлі колишнього Українського Народного дому. В 1959 р. експозиція Музею поповнилася інтер'єром гуцульської хати, закупленої із присілка Волове Верховинського р-ну. Того ж року встановили інтер'єр хати, він став справжньою родзинкою закладу на довгі роки.

Власне, чи не найбільшим досягненням С. Кушнірук стало відстоювання музейних площ, опрацювання та побудова нової музейної експозиції, поповнення фондової колекції цінними експонатами. Видано різноманітні музейні публікації, зокрема: каталог⁵, путівник⁶, комплект листівок⁷.

У 1970-х рр. С. Кушнірук виїхала до Москви на постійне місце проживання. Подальша інформація про неї відсутня.

КРАТЮК ОЛЬГА (1934 р. н.) – директорка Музею в 1965–1992 рр.

Закінчила історичний факультет Чернівецького державного університету ім. Ю. Федьковича (1961), наукова працівниця (1959–1965), директорка (1965–1992), наукова працівниця (1992–1998), вчена секретарка (1998–2002) Музею. Членкиня Національної спілки народних майстрів України (далі – НСНМУ) (1991), Заслужена працівниця культури України (1992).

О. Кратюк на керівній посаді відзначалася великим політичним та державним ідеалізмом, громадською свідомістю, чесністю та патріотизмом. Доля її як музейниці й науковиці – непроста, але щаслива, сповнена справжніх досягнень та здобутків. Життєвий шлях О. Кратюк був складним, її родину спіткала трагедія сумнозвісної операції “Вісла”, внаслідок чого сім'я опинилася в Коломиї.

Покоління науковців 1970–1990-х рр. згадує добрим словом своїх колег-вчителів – серед них і О. Кратюк. Директорка зробила надзвичайно багато для його популяризації та розвитку. Особистість, відома серед колег своєю енергійністю та активністю, талановита організаторка, О. Кратюк демонструвала глибину професійних зацікавлень, прагнула до досконалості в музейній діяльності. Зусилля О. Кратюк були спрямовані на багато ділянок музейної роботи. Тривалі і дружні зв'язки директорки з народними майстрами, які займалися різьбленням, керамікою, ткацтвом, вишиванням, мосяжництвом, писанкарством, спонукали їх до подальшої праці зі збереження традиційних ремесел Гуцульщини та Покуття.

У 1970–1990-х рр. розпочалася активна науково-дослідницька та експедиційна робота. Нам, молодим працівникам, директорка наголошувала на важливості польових досліджень та наявності оригінального матеріалу, “...а теоретики пізніше знайдуться...”. Вона заохочувала до збору фактичних відомостей, казала, що “...треба спішитися зафіксувати все, що стосується тієї чи іншої теми, поки є ще старші люди – носії традиції”. Щиро вболівала за поповнення фондів збірок Музею новими експонатами, нерідко разом із колегами наполегливо вишукувала їх під час експедицій, відряджень. У своїх спогадах про ті часи О. Кратюк пише про колег: “...особливо має бути відмічена самовіддана праця співробітників, в першу чергу – головного охоронця фондів Л. Кречковського, наукового працівника Г. Пудик та ін. Виїздив в наукові експедиції,

5 Виставка творів художника Ярослава Васильовича Пстрака. Каталог / Автори-упор. І. Матасяк, М. Сахро. – Коломия, 1959. – 40 с.; Коломийський державний музей народного мистецтва Гуцульщини. Каталог / Автори-упор. М. Дудяк (М. Сахро), Г. Пудик, М. Михалевська. – Станіслав: Обласне видавництво, 1957. – 84 с.

6 Коломийський державний музей народного мистецтва Гуцульщини. Путівник / Автори-упор. М. Сахро, Г. Пудик, М. Михалевська; відповідальна за випуск С. Кушнірук. – Станіслав: Станіславське обласне книжково-газетне видавництво, 1962. – 96 с.

7 Коломийський державний музей народного мистецтва Гуцульщини. Комплект листівок. – Київ: Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1961. – 22 листівки.

часто по жахливих дорогах, тільки у 1965–1967 рр. було 54, придбано понад 600 цінних експонатів”.

Незважаючи на вкрай обмежене фінансування, в закладі велася значна науково-дослідна, експедиційна, виставкова робота. В 1970-х рр. розпочалася праця над новою експозицією Музею. Розробляючи концепцію нової експозиції, О. Кратюк та її колеги ще не знали, що створюють один із найважливіших науково-мистецьких проєктів у своєму житті. Відзначимо дружню, натхненну працю на чолі з директоркою – фактично весь колектив було залучено до цього творчого і перебудовного процесу.

Стара експозиція не відповідала вимогам часу. Музейний колектив обмірковував плани абсолютно нової експозиції. Забігаючи наперед, слід сказати, що в той час обов'язковим і повсюдним було відзначення всіх державних політичних свят. До певних ювілейних дат у закладах культури проводили багатолюдні заходи, наукові конференції, відкривали помпезні виставки. На це все радянська влада виділяла значні кошти, за які при розумному плануванні можна було зробити капітальний ремонт, придбати будівельні матеріали тощо. Враховуючи чергові державні святкування і скориставшись цією фінансовою можливістю, директорка загорілася ідеєю розпочати роботу зі створення нової експозиції. За рекомендацією відомого науковця Львівського музею етнографії та художніх промислів А. Будзана, Музей звернувся до відомого креативного художника із Трускавця – М. Біласа. Посередницею у перемовинах із ним була старша наукова працівниця музею Г. Пудик, яка переконала митця у наданні йому відносної творчої свободи. Адже М. Білас був художником, який не вмів, не любив і не хотів працювати в межах бездарних шаблонних проєктів соцреалізму, а прагнув до вираження своєї творчості в індивідуальному вимірі.

Згодом означений проєкт музейної експозиції М. Біласа викликав багато різних думок, розмов та емоцій. Величезну роботу над його втіленням у життя провела О. Кратюк та весь колектив закладу. Експозицію нашого Музею докорінно перебудували, вона була визнана однією із кращих в Україні. Зокрема, в 1968 р. під час перевірки закладу комісією Міністерства культури СРСР у складі представників управління міністерства Г. Ростовцева, Т. Попова, головного охоронця Музею образотворчих мистецтв ім. О. Пушкіна Г. Єсінова та старшого наукового працівника Третяковської галереї Л. Йовліва було надано високу оцінку побудованій експозиції. Однак найвищу оцінку ця експозиція все ж таки отримала від відвідувачів, які упродовж багатьох років із захопленням оглядають Музей.

Чимало зусиль директорка прикладала до виховання молоді. Враховуючи специфіку Музею, О. Кратюк радо залучала до музейної праці молодих людей, які навчалися або завершили навчання в мистецьких та гуманітарних закладах України. Серед них були В. Стефанко, М. Базак, Б. Боднарчук, В. Ровенчук, Р. Чубатий, М. Рибарук-Тищенко, М. Костюк, К. Каркадим, П. Абрам'юк, В. Ласійчук, Я. Ткачук, Р. Баран, Є. Ліскевич, О. Зотова, Л. Мехно, Н. Василюк-Захарчук. В цей самий час працювали Т. Фіх, Л. Білавич, М. Арсак, П. Сегал, В. Михальчук, Н. Богданова, І. Пататюк, Г. П'ятничук, М. Хвостіков, С. Базилевич, Л. Мисюга.

О. Кратюк багато зробила і для відродження традиційних осередків народних художніх промислів. За її допомоги та підтримки створено художню майстерню-філію Івано-Франківського художньо-виробничого комбінату, Коломийський осередок майстрів народного мистецтва України (1983), гобеленовий цех та розпочато роботу з відродження коломицького гончарства. Вона підтримувала тісні творчі зв'язки з багатьма народними майстрами, митцями, науковцями та шанувальниками мистецтва. Завжди оцінювала людей за їхніми професійними, діловими якостями.

Велику користь для наукової роботи 1970–1990-х рр. мали широкі зв'язки з дослідницькими, академічними закладами та музеями СРСР. Коломийський музей став учасником багатьох наукових конференцій у Києві, Вільнюсі, Москві, Львові, Тарту, Ризі. У той час коломиїни та гості закладу мали змогу оглянути унікальні пересувні виставки з Ермітажу, Збройної палати, Музею Східного мистецтва (Москва) та багатьох республіканських музеїв. Неодноразово наш Музей представляв мистецтво Гуцульщини зі своєї колекції в Москві, Києві, Кишиневі, Ленінграді (нині – Санкт-Петербург), Севастополі, Мінську, Вільнюсі, Тарту тощо. За ініціативою та активною участю О. Кратюк – авторки та учасниці побудови експозицій багатьох народних музеїв – у Коломиї було створено єдиний у світі Музей писанкового розпису (1987) та Музей історії міста Коломиї (1991).

Особливе зацікавлення О. Кратюк викликало популяризування народного мистецтва. За період її керівництва було видано матеріали із народного та образотворчого мистецтва: 25 каталогів, три альбоми, один фотоальбом, чотири проспекти, п'ять буклетів, два комплекти листівок, а також знято низку документальних фільмів про народних майстрів Гуцульщини. Важливим для закладу було видання путівника 1975 р.⁸ та альбому 1991 р.⁹ Здійснилася і давня мрія О. Кратюк, до якої вона прагнула багато років – у 2008 р. видано опрацьовану нею у співавторстві із П. Серняком книгу “Рідне село Перегримка”.

Нині О. Кратюк на пенсії. За мудрі поради та допомогу директорці сердечно вдячні учні, її пам'ятають, згадують, шанують за всі ті роки невтомної праці, які вона віддала Музеєві, оберігаючи безцінні скарби наших предків.

КРЕЧКОВСЬКИЙ ЛЮБОМИР (1918–1999) – головний охоронець фондів музею в 1946–1999 рр.

Початок трудової діяльності Л. Кречковського припадає на 1946 р., коли його призначили охоронцем фондів Музею. Фондовою роботою він займався упродовж усієї трудової діяльності, аж до кінця життя. Член НСМНМУ (1992).

Нам пощастило працювати поряд із Л. Кречковським багато років. Саме він докладно розповідав колегам про специфіку наукової та музейної праці, вперше знайомив із експозицією Музею, якою пишався та у побудові якої безпосередньо брав участь, допомагав освоювати виклад екскурсійного супроводу, що входило тоді до обов'язків наукових працівників

8 Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини. Путівник / Автори-упор. М. Михалевська, Г. Пудик, М. Сахро; відповідальна за випуск О. Кратюк. – Ужгород: Карпати, 1975. – 120 с.

9 Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини. Альбом / Автори-упор.: О. Кратюк, К. Каркадим, В. Стефанко, Р. Баран, М. Базак, Я. Ткачук, В. Ласійчук, Л. Кречковський. – Київ: Мистецтво, 1991. – 208 с.

– як початківців, так і досвідчених. Володіючи рідкісним даром живого спілкування, Л. Кречковський переконливо, аргументовано, зрозуміло наголошував нам на неповторності певного артефакту, його характерних рисах – і все це неквапливою гарною літературною мовою та з виразною жестикуляцією.

В дорадянській час комплектування колекцій (здебільшого це були дарунки колекціонерів, інтелігенції, громадських організацій чи народних майстрів) мало дуже стихійний характер. Протягом 1940–1950-х рр. відбувався процес визначення та комплектування профільної збірки Музею. Постійно проводилися каталогізація фондів, систематизація збірок та їх збереження. Велику увагу приділяли упорядкуванню фондів і їх обліку. Як головний охоронець фондів Музею, Л. Кречковський сумлінно виконував цю роботу протягом 53 років (!). Обов'язки зі зберігання та обліку творів потребували багато часу. Упродовж своєї трудової діяльності Л. Кречковський писав книги обліку по відділах, заповнив тисячі інвентарних карточок, вів всю фондову документацію, виготовив топографічні покажчики. Постійно працюючи у фондах, їх головний охоронець досконало вивчав кожен предмет: авторство, місце виготовлення, техніку оздоблення, стилістичні особливості.

Комплектування музейних збірок відбувалося завдяки науковим експедиціям. Експедиційні шляхи Л. Кречковського здебільшого пролягали гірськими місцевостями Гуцульщини, рідше Покуттям. Він любив їздити в експедиції, навіть незважаючи на поважний вік. Музейники ще в 1960-х рр. вирушали в експедиції у ватажних машинах – “будах”. Згодом заклад отримав автобус “Кубань”, який на довгі роки став нашим постійним супутником у мандрях.

Музей інтенсивно поповнювався цінними зразками народного мистецтва: різьбленням по дереву, одягом, художніми виробами з металу та шкіри, тканиною та вишиттям, писанками, керамікою, сільськогосподарськими предметами, музичними інструментами. Одним із пріоритетних напрямків музейної роботи Л. Кречковського була його активна участь у побудовах постійної експозиції Музею. Запам'яталися декілька виставок, особливо “Родина Шкрібляків” (1969, 1971, 1992 – Коломия, Львів), присвячена мистецтву цієї славнозвісної династії. Із видатними народними майстрами Гуцульщини та Покуття ХХ ст. Л. Кречковського пов'язували щирі дружні стосунки, як ось із родиною Шкрібляків-Корпанюків, П. Цвілик, І. Грималюком, П. Харінчуком, М. Тимківим, Н. Вербівською, О. Горбовою, Й. Джуранюком, І. Антонюком, О. Ванджураком, В. Кабином, М. Семенюком, І. Павликом, В. Гузом, І. Балагураком, М. Гrepиняком, Г. Вінтоняк, М. Семчуком, М. Кахнікевичем та багатьма іншими.

Упродовж своєї діяльності в музеї Л. Кречковський вів значну консультативну роботу не лише серед своїх колег, а й серед науковців, митців, студентів. Як відомий спеціаліст, він давав цінні поради працівникам музеїв із питань музеєзнавства, побудови експозицій, оформлення документації на експонати, комплектування фондових збірок, атрибутики окремих пам'яток культури. В колі своїх колег Л. Кречковський вважався досвідченим знавцем, авторитетним фахівцем народного мистецтва Гуцульщини. Доля зводила його з видатними людьми, знавцями музейної справи – А. Будзаном, В. Свінціцькою, К. Матейко, Б. Возницьким, М. Моздиром, Г. Островським, Н. Розсошинською, Р. Захарчук-Чугай та ін. Хоча офіційно Л. Кречковський і не був керівником жодної наукової роботи, проте багато праць з етнографії, мистецтвознавства Гуцульщини не обходилися без його фахових порад і рекомендацій. На консультацію до Л. Кречковського приїжджали з різних міст не тільки України, а й Польщі, Прибалтики, Росії, Канади.

Вся його трудова діяльність була пов'язана з Музеєм, який головний охоронець фондів безмежно любив і яким пишався. До кожного експонату він ставився як до святині, яку слід пильно оберігати, щоб передати наступним поколінням у всій її автентичності. Особистість Л. Кречковського, його подвижницька праця, внесок у історію та вивчення народного мистецтва Гуцульщини заслуговує на окреме дослідження. На жаль, опублікованих праць Л. Кречковського мало. Причиною була “певна обережність” у ставленні до нього з боку радянських силових структур як до представника греко-католицької родини.

Завдяки подвижницькій праці Л. Кречковського та його колег фондові збірки Музею нині суттєво укомплектовані творами високої мистецької цінності та становлять основу для багатьох науковців та дослідників.

ПУДИК ГАННА (1911–1998) – старша наукова працівниця (1946–1980).

Ганна Пудик увійшла в історію Музею як видатна особистість, що належала до старшої генерації національно-свідомої української інтелігенції. Її доля може бути свідченням того, як всупереч складним обставинам життя, завдяки лише наполегливості й силі волі цій людині вдалося не лише зреалізувати себе як науковця та музейника, а й опікуватися професійним та духовним зростанням молодих працівників.

Г. Пудик була справжньою поціновувачкою народної культури Гуцульщини та Покуття, вона багато зробила для дослідження та популяризації народного мистецтва, зокрема – художнього різьблення. Музейниця опрацювала низку наукових досліджень відділу, видала каталоги про творчість родини Шкрібляків (1972), альбом “Юрій та Семен Корпанюки” (1974), путівники Музеєм у співавторстві (1957, 1970, 1975). Дружбою з нею пишалися відомі дослідники декоративно-прикладного мистецтва України, митці, народні майстри, колеги – М. Біняшевський, М. Білас, С. Корпанюк, К. Матейко, В. Свінціцька, родини – Стефаніків, Баранів, Кейванів, Кречковських, Сельських та ін.

Г. Пудик була співавтором тематико-експозиційного плану експозиції та активною учасницею її побудови (1970–1973).

Привітна, з лагідною усмішкою, з розумним та уважним поглядом, ця людина ніби випромінювала тепло, з нею було просто й легко. Такою Г. Пудик залишилася в нашій пам'яті. В її присутності в науковому відділі панувала атмосфера взаємоповаги і взаєморозуміння. Г. Пудик була душею колективу. Вона завжди всіх підтримувала, уміла порадити, була для молоді своєрідним еталоном, прикладом, на неї рівнялися всі.

Ганна Григорівна славилася як кришталево чесна, доброзичлива та чуйна людина. До останніх днів свого життя вона не втрачала зв'язку з рідною науковою установою, жила її турботами, тішилася здобутками.

САХРО МИРОСЛАВА (1922–1991) – завідувача відділом ткацтва та вишивки (з 1946 р.)

Закінчила українську гімназію (Коломия, 1939), Чернівецький технікум культурно-освітньої роботи (1953),

Харківський державний бібліотечний інститут (1962). В Музеї працювала в 1944–1982 рр. (екскурсоводка, заступниця директора з наукової частини, завідувача відділом ткацтва, вишиття та одягу).

Вся професійна діяльність М. Сахро пов'язана з нашим Музеєм, який вона вважала скарбницею кращих пам'яток народного мистецтва Гуцульщини. Втілювати свої ідеї М. Сахро випало у складний час протиріч та протистоянь, тому десь підсвідомо вона відчувала страх і невпевненість у завтрашньому дні. М. Сахро – особистість, якій були притаманні надзвичайний дух, прониклива спостережливість і гостра реакція.

Також не можна не згадати таких рис характеру М. Сахро, як працелюбність, обов'язковість, відданість своїй професії, високий професіоналізм, доброзичливість, уважність у ставленні до молодих колег. До неї йшли за порадою та допомогою не тільки музейники, а й народні майстри, художники, науковці, студенти.

Чимало винахідливості, такту, витонченої дипломатії інколи потрібно було виявити при закупці творів до Музею. М. Сахро, маючи аналітичний склад розуму і вроджений художній смак, була безперечним авторитетом у науковій роботі. Зібравши багатий науковий матеріал про народний одяг гуцулів, ткацтво та вишивку, дослідниця ретельно опрацювала доступну літературу, архівні матеріали, музейні та приватні колекції. На жаль, її численні статті та змістовні розвідки із дослідження народного мистецтва не були надруковані, залишилися тільки в рукописах. Прониклива та вдумлива дослідниця, М. Сахро стала авторкою статей у журналах “Народна творчість та етнографія” (1963, 1969, 1972, 1976–80) та залишила по собі велику рукописну спадщину (архів Музею – 48 рукописів, анотацій, описів тощо). У співавторстві вона працювала над музейними каталогами (1957, 1959, 1979, 1982), путівниками (1962, 1970, 1974, 1975), альбомами (1970, 1972), проспектами (1974, 1979). Суттєвим внеском у малодосліджений на той час вид мистецтва – бісероплетіння, була її наукова стаття в академічному виданні Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського “Гуцульщина: Історико-етнографічне дослідження” (1987).

Варто наголосити на такому аспекті діяльності М. Сахро, як консультативна робота. Вона часто надавала методичну та практичну допомогу багатьом музейним і науковим працівникам, народним майстрам, художникам, студентам. До останніх днів роботи в Музеї жила його проблемами, була постійним учасником наукових експедицій та різних проєктів.

ГЛОВА МАР'ЯН (1916–1999) – науковий працівник, художник.

Закінчив гімназію в Ярославі (Польща), навчався на відділі живопису Краківської Академії Мистецтв (1938–1939). Внаслідок депортації лемків із автохтонних земель під час операції “Вісла” М. Глова опинився в Коломиї. В 1946 р. влаштувався працювати в Музей.

М. Глова сумлінно виконував не лише наукову роботу. При потребі сферою його діяльності ставала й праця художника, реставратора, фотографа. Під час експедицій та відряджень разом із колегами наполегливо вишукував твори народного мистецтва, які замальовував як допоміжний матеріал до наукових описів. Коли Музеєм вперше були придбані фотоапарат та магнітофон, М. Глова заповзято займався фотозйомкою та записами експедиційних польових матеріалів. Він був талановитим графіком.

У співавторстві з івано-франківським скульптором В. Борисенком працював над постаментом пам'ятника Т. Шевченка, який у 1951 р. встановлено і урочисто відкрито в с. Шепарівка Коломийського р-ну. М. Глова неодноразово брав участь у виставках коломийських художників 1970–1990-х рр. Харизматична особистість, він писав тексти для пісень, які сам виконував на банджо. Загалом М. Глова був доброю, щирою і порядною людиною, якою назавжди залишився в нашій пам'яті.

МАТАСЯК ІРИНА (1899–1968) – заступниця директора музею (1945).

Закінчила Львівську учительську семінарію (1918) та Варшавський учительський інститут (1932–1934). Педагог за фахом, недовго працювала заступницею директора музею “Гуцульщина” (1945), згодом – старшою науковою працівницею у відділі шкіри і металу (1948–1966).

Авторка відомої наукової праці “Гуцульські металеві вироби” (1954)¹⁰ та співавторка каталогу “Виставка творів художника Ярослава Васильовича Пстрака” (1959), опрацювала тематико-експозиційні плани експозиції Музею та різноманітних виставок, популяризувала народне мистецтво Гуцульщини.

МИХАЛЕВСЬКА МАРІЯ (1922–1992) – наукова працівниця.

У Музей влаштувалася в 1944 р. на посаду екскурсовода, а згодом М. Михалевську перевели як наукову працівницю у відділ кераміки. Брала активну участь у науково-дослідній та просвітницькій роботі закладу: виїзди в наукові експедиції, опрацювання експонатів для поповнення музейної збірки, екскурсії тощо. М. Михалевська була співавторкою декількох путівників, низки статей у періодиці та тематико-експозиційних планів і виставок¹¹.

Музейники продовжують традиції, що беруть початок від засновника закладу В. Кобринського та його колег-послідовників. За багато років спілкування з нашими старшими колегами ми, музейники 1970–1980-х рр., відчували чужине й доброзичливе ставлення до молоді. Зауважуючи наше прагнення до знань, вони охоче розповідали й пояснювали, ніколи не принижуючи нашої гідності.

У статті згадані далеко не всі працівники, які працювали в Музеї з різних причин тільки короткий час. Саме тому нині наукові працівники Музею намагаються зберегти і помножити надбання колишніх українських товариств як важливого важеля для духовного та патріотичного розвитку майбутнього покоління.

10 *Матасяк М.* Гуцульські металеві вироби. – Київ: Академія архітектури УРСР, 1954. – 38 с.

11 *Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського.* Путівник. – Коломия, 2009.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Архів Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського (далі – Архів НМНМГП ім. Й. Кобринського). – Ф. 2. – Оп. 6. Державний Музей Народного Мистецтва Гуцульщини в Коломиї. – Спр. 92.
2. Архів НМНМГП ім. Й. Кобринського. – Ф. 3. Володимир Кобринський. – Оп. 2. – Спр. 1. Рукопис статті В. Кобринського “Про музейництво загально, про наших предків слав’ян в Карпатах та про пам’ятки про них”.
3. *Белюс М. И.* Иосафат Кобринский, его житие и дела. – Коломия, 1901.
4. Виставка творів художника Ярослава Васильовича Пстрака. Каталог / Автори-упор. І. Матасяк, М. Сахро.– Коломия, 1959. – 40 с.
5. Коломийський державний музей народного мистецтва Гуцульщини. Каталог / Автори-упор. М. Дудяк (М. Сахро), Г. Пудик, М. Михалевська. – Станіслав: Обласне видавництво, 1957. – 84 с.
6. Коломийський державний музей народного мистецтва Гуцульщини. Путівник / Автори-упор. М. Сахро, Г. Пудик, М. Михалевська; відповідальна за випуск С. Кушнірук. – Станіслав: Станіславське обласне книжково-газетне видавництво, 1962. – 96 с.
7. Коломийський державний музей народного мистецтва Гуцульщини. Комплект листівок. – Київ: Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1961. – 22 листівки.
8. Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини. Путівник / Автори-упор. М. Михалевська, Г. Пудик, М. Сахро; відповідальна за випуск О. Кратюк. – Ужгород: Карпати, 1975. – 120 с.
9. Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини. Альбом / Автори-упор.: О. Кратюк, К. Каркадим, В. Стефанко, Р. Баран, М. Базак, Я. Ткачук, В. Ласійчук, Л. Кречковський. – Київ: Мистецтво, 1991. – 208 с.
10. *Косів М.* Вірність покликанню краєзнавця (з досвіду музейної роботи) // Народна творчість та етнографія. – 1989. – № 1. – С. 69–72.
11. *Матасяк М.* Гуцульські металеві вироби. – Київ: Академія архітектури УРСР, 1954, – 38 с.
12. Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського. Путівник. – Коломия, 2009.

REFERENCES

1. Arkhiv Natsionalnoho muzeiu narodnoho mystetstva Hutsulshchyny ta Pokuttia im. Y. Kobrynskoho (dali – Arkhiv NMNMHP im. Y. Kobrynskoho). – F. 2. – Op. 6. Derzhavnyi Muzei Narodnoho Mystetstva Hutsulshchyny v Kolomyi. – Spr. 92.
2. Arkhiv NMNMHP im. Y. Kobrynskoho. – F. 3. Volodymyr Kobrynskyi. – Op. 2. – Spr. 1. Rukopys statti V. Kobrynskoho “Pro muzeinytstvo zahalno, pro nashykh predkiv slavian v Karpatakh ta pro pamiatky pro nykh”.
3. *Belous M.* Iosafat Kobrynskii, eho zhytie i dela. – Kolomyia, 1901.
4. Vystavka tvoriv khudozhnyka Yaroslava Vasylovycha Pstraka. Kataloh / Avtory-upor. I. Matasiak, M. Sakhro. – Kolomyia, 1959.– 40 s.
5. Kolomyiskyi derzhavnyi muzei narodnoho mystetstva Hutsulshchyny. Kataloh / Avtory-upor. M. Dudiak (M. Sakhro), H. Pudyk, M. Mykhalevska. – Stanislav: Oblasne vydavnytstvo, 1957. – 84 s.
6. Kolomyiskyi derzhavnyi muzei narodnoho mystetstva Hutsulshchyny. Putivnyk / Avtory-upor. M. Sakhro, H. Pudyk, M. Mykhalevska; vidpovidalna za vypusk S. Kushniruk. – Stanislav: Stanislavske oblasne knyzhkovo-hazetne vydavnytstvo, 1962. – 96 s.
7. Kolomyiskyi derzhavnyi muzei narodnoho mystetstva Hutsulshchyny. Komplekt lystivok. – Kyiv: Derzhavne vydavnytstvo obrazotvorchoho mystetstva i muzychnoi literatury URSR, 1961. – 22 lystivky.
8. Kolomyiskyi muzei narodnoho mystetstva Hutsulshchyny. Putivnyk / Avtory-upor. M. Mykhalevska, H. Pudyk, M. Sakhro; vidpovidalna za vypusk O. Kratiuk.– Uzhhorod: Karpaty, 1975. – 120 s.
9. Kolomyiskyi muzei narodnoho mystetstva Hutsulshchyny. Albom / Avtory-upor.: O. Kratiuk, K. Karkadym, V. Stefanko, R. Baran, M. Bazak, Ya. Tkachuk, V. Lasiichuk, L. Krechkovskiy. – Kyiv: Mystetstvo, 1991. – 208 s.
10. *Kosiv M.* Virnist poklykanniu kraieznavtsia (z dosvidu muzeinoi roboty) // Narodna tvorchist ta etnohrafia. – 1989. – № 1. – S. 69–72.
11. *Matasiak M.* Hutsulski metalevi vyroby. – Kyiv: Akademia arkhitektury URSR, 1954. – 38 s.
12. Natsionalnyi muzei narodnoho mystetstva Hutsulshchyny ta Pokuttia im. Y. Kobrynskoho. Putivnyk. – Kolomyia, 2009.

Перелік ілюстрацій

- Рис. 1.** В. Кобринський серед працівників Музею. 1949 р.
Рис. 2. Музейники з майстрами династії Шкрібляків, с. Яворів. 1970-ті рр.
Рис. 3. Музейники. 1950-ті рр.
Рис. 4. О. Кратюк, директорка, серед працівників Музею. 1988 р.

Рис. 1.

Рис. 2.

Рис. 3.

Рис. 4.